

Na osnovu člana 10. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 i 19/16) i člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 100. sjednici, održanoj 4. maja 2017. godine, donijelo je

ODLUKU
O USVAJANJU POLITIKE RAZVOJA INFORMACIONOG DRUŠTVA BOSNE I
HERCEGOVINE ZA PERIOD 2017 - 2021. GODINE

Član 1.

(Predmet Odluke)

Ovom Odlukom usvaja se Politika razvoja informacionog društva Bosne i Hercegovine za period 2017 - 2021. godine, koja kao prilog čini sastavni dio ove Odluke.

Član 2.

(Podnošenje izvještaja)

Zadužuje se Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine da Vijeću ministara Bosne i Hercegovine podnosi godišnji izvještaj o realiziranju Politike razvoja informacionog društva Bosne i Hercegovine za period 2017 - 2021. godine.

Član 3.

(Stupanje na snagu)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 89/17
4. maja 2017. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Vijeća ministara BiH
Dr. Denis Zvizdić, s. r.

POLITIKA RAZVOJA INFORMACIONOG DRUŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
ZA PERIOD 2017 - 2021. GODINE

UVOD

U posljednjih dvadesetak godina termin informaciono društvo je postao uobičajen kada se govori o sveprisutnosti i rastućim mogućnostima elektronskih informaciono komunikacionih tehnologija (IKT). Zahvaljujući IKT-u svedena su na minimalnu mjeru, ili

posve eliminirana neka fizička ograničenja, budući da ove tehnologije u prijenosu informacija ne poznaju granice.

Istovremeno sa ovim procesom spoznaje važnosti, raste i razvojni proces ovih tehnologija u društvu, što paralelno utječe i na kvalitet odluka, te politiku vezanu uz razvoj i korištenje ovih tehnologija. Kontekst i način upotrebe IKT-a određuje i njihove učinke. Stoga se dinamika i smjer njihovog razvoja definira na nivou smjernica, politika i strategija pojedinih zemalja, uzimajući u obzir kontekst EU i međunarodnih smjernica. Evropska unija posvećuje izuzetnu važnost razvoju ovih tehnologija, s ciljem uključivanja evropskih firmi i sistema, javnih uprava, te građana u razvoj evropskog informacionog društva. Evropska komisija je 1994. godine predstavila akcioni plan "Put Evrope u informaciono društvo". Jednim od najvažnijih dokumenata Evropske unije u pogledu težnje za uspostavljanjem informacionog društva smatra se "Lisabonska deklaracija". Među sedam vodećih inicijativa ekonomske strategije Evropa 2020 nalazi se "Digitalna agenda za Evropu", što pokazuje značaj koji IKT imaju u razvoju moderne ekonomije.

Zadatak organa uprave u Bosni i Hercegovini je da provode niz sistematskih mjera, usklađuju legislativu i regulativu, kako bi se stvorili preduvjeti za upotrebu IKT-a na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Djelotvorna primjena IKT-a počiva na uređenoj legislativi i regulativi, s obzirom na to da se legislativa u području IKT-a smatra jednom od najintenzivnijih u svijetu. Promišljenošću, kvalitetom i brzinom uvođenja zakonskih akata i propisa određuje se tehnološka i finansijska budućnost pojedine zemlje.

Ulaganje u IKT-e trebalo bi biti jedan od prioriteta razvijenih zemalja. Spremnost državnih organa na reforme koje će biti kvalitetno potpomognute legislativnim i regulatornim aktima, po uzoru na evropski model, ključan su faktor za uspješnu implementaciju IKT-a u razvoju informacionog društva.

Ubrzan razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija, shvatanje potrebe i značaja razvoja broadband infrastrukture i pristupa Internetu velikim brzinama, aktivna politika pristupanja EU nametnuli su potrebu izrade nove (revidirane) Politike razvoja informacionog društva Bosne i Hercegovine.

Glavni cilj Politike razvoja informacionog društva Bosne i Hercegovine je planiranje aktivnosti kojima će se maksimalno iskoristiti društveni i ekonomski potencijal IKT-a, naročito Interneta kao značajnog sredstva privredne i društvene djelatnosti.

Poseban segment Politike razvoja informacionog društva Bosne i Hercegovine je posvećen podstjecaju razvoja domaće softverske industrije koja je sastavni dio ukupnog IKT sektora, koja je u zadnjih 15 godina pokazala veliki potencijal rasta i od industrije u povelju postala respektibilan potencijal Bosne i Hercegovine. Danas u BiH posluje više od 420 malih, srednjih i velikih IT kompanija, koje su u proteklih 5 godina zabilježile rast prihoda od 201% do čak 1419%, a rast u broju zaposlenih i do 583%. Softverska industrija BiH je već dokazala da može da zaposli mlade kvalificirane kadrove i da je sposobna da isporuči visokokvalitetna softverska rješenja na najzahtjevnijim svjetskim tržištima kao što su SAD i EU, kao i da učestvuje u razvoju najzahtjevnijih softverskih rješenja za potrebe Bosne i Hercegovine.

Izradi predmetnog dokumenta prethodila je analiza stanja u oblasti informacionog društva u Bosni i Hercegovini, sa posebnim naglaskom na stanje u sektoru elektronskih komunikacija.

1. BiH - DIGITALNO DRUŠTVO

1.1 KONCEPT POLITIKE

Politika razvoja informacionog društva Bosne i Hercegovine je konceptualno izrađena da:

- kreira viziju, ciljeve i zadatke koje treba dostići, realizira i osigura njihovu širu upotrebu i samoodrživost;
- stvori realne preduvjete za izradu strategije koja će omogućiti realizaciju ciljeva i zadataka Politike, definirajući osnovne stubove razvoja i programe za njihovu realizaciju;
- za svaki od programskih stubova utvrdi neophodne aktivnosti za realiziranje istih;
- ukaže na potrebu daljeg i ubrzanog razvoja IKT-a u Bosni i Hercegovini, imajući u vidu "Digitalnu agendu za Evropu", a polazeći od analize postojećeg stanja;
- ukaže na realne probleme i prepreke koje treba prevazići;
- utvrdi preduvjete i mehanizme koji će omogućiti realiziranje svakog programa u cijelini.

1.2 VIZIJA RAZVOJA INFORMACIONOG DRUŠTVA

"Bosna i Hercegovina - digitalna država, koja je prepoznala društveni i ekonomski potencijal IKT-a i širokopojasnog pristupa" je vizija razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini u narednom periodu. Za realiziranje vizije za početak je identificirano sedam stubova razvoja, koje prate programi sa pojedinačnim ciljevima i zadacima. Strategijom razvoja informacionog društva će se definirati konačan broj stubova i programa.

1.3 CILJEVI I ZADACI

Osnovni ciljevi koji se žele postići Politikom razvoja informacionog društva u BiH su:

- definiranje pravaca daljeg i ubrzanog razvoja IKT sektora i širokopojasnosti i ostvarivanje preduvjeta za realiziranje istih;
- osiguravanje investicija i povećavanje zainteresiranosti za IKT sektor i širokopojasnost;
- podstjecanje konkurencije na tržištu elektronskih komunikacija;
- osiguravanje dostupnosti za širokopojasni pristup Internetu;
- podstjecanje krajnjih korisnika, građana i poslovnih subjekata da koriste dostupne IKT alate i servise u svakodnevnom životu i poslovanju;
- osiguravanje primjene najsavremenijih tehnoloških rješenja;
- promoviranje zelenog IKT-a koji čuva čovjekov okoliš;

- развој капацитета софтверске индустрије БиХ.

Оснозни задаци државе су осигуравање значајне подршке развоју ИКТ сектора кроз стварање увјета, креирање амбијента, као и финансијске подршке за реализирање пројеката и квалитетних иницијатива. Платформа за реализирање зацртаних циљева, планова и програма свих друштвених и привредних активности треба да буде стабилан ИКТ сектор. Држава и ИКТ сектор морају сарађивати на уклањању пословних баријера на свим нивоима. Предувјет је укључивање свих релевантних фактора са обавезом да активно учествују у даљем развоју друштва знанја и информационог друштва, на путу према дигиталном друштву. Савремено дигитално друштво захтијева снажну и опће доступну инфраструктуру, која омогућава широкопојасну конекцију велике брзине за сва домаћинства и подuzeћа под једнаким увјетима, а такође осигурава и чврсту, одговарајућу и поуздану међународну Интернет конекцију. Управо због тога, један од основних циљева јесте стварање предувјета за убрзани развој брзих и ултрабрзих мрежа, односно инфраструктуре широкопојасног приступа Интернету.

1.4 STRATEŠKI ZNAČAJ IKT-a ZA BiH

Bosna i Hercegovina prepoznaje IKT kao sektor od veoma bitnog značaja za ekonomski razvoj zemlje, socijalnu dobrobit i konkurentsku poziciju države u regionu i Evropi, kao što prepoznaje važnost IKT-a u realizaciji drugih državnih razvojnih prioriteta:

Економски развој - активно доприноси развоју БДП-а, директно омогућавајући развој других привредних сектора, привлачењем страних директних инвестиција, стимулирањем повећања извоза, креирањем нових радних мјеста и стварањем нових путева за одрживи развој;

Друштвени развој - активно подстјеће све грађане БиХ да учествују и да допринесе развоју дигиталног друштва, осигуравајући сигурност, стабилност и једнаке могућности за svakoga;

Људски развој - повећавање способности запослених и продуктивност у свим привредним секторима, унапјеђење вјештина и знанја грађана путем стручног усавршавања и образовних услуга, стварајући радна мјеста високе вриједности.

1.5 BENEFITI RAZVOJA IKT-a U BiH

Већи степен примјене ИКТ-а омогућава:

- jačanje državne konkurentnosti na evropskom nivou;
- uvođenje kreativnosti i ohrabrivanje biznis sektora, omogućavajući nove poslovne modele sa direktnim dodatnim vrijednostima za privredu;
- razvijanje baze talenata i kvalificirane radne snage i stvaranje primamljive mogućnosti zapošljavanja;
- povećavanje produktivnost i efikasnost u biznis sektoru, gdje će se automatizacijom procesa omogućiti lakši pristup i širenje informacija;
- socijalnu jednakost, nudeći veću dostupnost ruralnom stanovništvu i socijalnim slučajevima;
- poboljšanje pristupa obrazovanju i uvođenje doživotnog učenja za sve građane;
- uvođenje svih osnovnih i dodatnih elektronskih usluga;

- повећање доступности путем електронских комуникација, побољшање ефикасности и минимизирање времена за доношење одлука;
- развој и jaчање еУправе у сврху ефикаснијег пружања јавних услуга грађанима и бизнису, чиме се поспјешује развој малих и средњих предузећа.

Увјети да би ИКТ био механизам подстјецанја државне економије и пружио допринос развоју Босне и Херцеговине у cjелини, је да буде препознат у свим стратегијама и платформа на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини. У том смислу имплементација Политике захтијева колективне напоре свих заинтересираних страна: сви нивоји власти, приватни сектор, сви корисници и укупна друштвена заједница.

1.6 VIZIJA RAZVOJA IKT-a U BiH/eDRUŠTVO ZASNOVANO NA ZNANJU

Технологија може бити кључна за добијање информација, али сама по себи неће допринијети друштвено економском развоју БиХ, као што то неће урадити ни добијене информације, док исте не буду размјенјене у времену и форми која је прихватљива корисницима, као и када корисници буду имали знање да информације искористе на прави начин. Информације, комуникације, технологија и знање морају се посматрати као систем који функционира као cjелина и у којем свака од ових компоненти има јединствену улогу у развоју. Имајући у виду актуелно стање ИКТa у БиХ и евидентна достигнућа реализирана током протеклих година, амбициозна стратегија омогућити ће развој информационог друштва и пружити користи за све актере. У том смислу, визија до 2021. године мора бити јасна: "Босна и Херцеговина – digitalna држава, која је препознала друштвени и економски потенцијал ИКТa и широкопојасног приступа". Као резултат визије у 2021. години, корист од развоја ИКТ и услуга широкопојасног приступа и рјешења у кључним аспектима друштва и економије мора бити препозната и лако мјерљива. Поред тога, ИКТ ће допринијети лакшој и бржој интеграцији у европску економију, афирмирајући БиХ као регионални центар за ИКТ пословне могућности, предузетништво и креативност.

Још од времена индустријске револуције, као извор дугорочног економског раста, знање се намеће као нови "generator раста". Под utjecajem развоја ИКТ-a и на том развоју квалитативно различитих друштвених односа, мултипликативни ефекат примјене нових знања убрзава трансформацију модерних друштava. Савремени економски токovi заснивају се све више на кориштенју нових идеја, информација и стјецанју нових знања и вјештина, а мање на материјалним изворима. Производња која се заснива на знању чини се "неопипљивом", "лакшом" и "pokretljivijom", чиме постаје конкурентна на глобалном тржишту производа и услуга (engl. service economy). За малу земљу, као што је БиХ, да би се повећала конкурентност друштва, потребно је већи naglasak dati развоју инклузивног друштва у чијем се центру налази грађанин, економија заснована на знању, као и ефикасна јавна управа. Participација грађана у друштву заснованом на знању подразумијева приступ Интернету и услуге засноване на ИКТ-u. Државна управа има задатак да помогне у стварању предувјета за већу participацију грађана путем ИКТ-a, што ће побољшати и повећати ефикасност и ефективност пословања свих органа управе и олакшати приступ истим. Такође, то ће допринијети побољшању социјалног благостанја и квалитета живота, олакшавајући комуникацију и

povezivanje, što će sve ukupno utjecati na efikasnost i produktivnost u svim sferama društvenog života.

2. KLJUČNI DOKUMENTI EU KAO VODILJA POLITIKE RAZVOJA INFORMACIONOG DRUŠTVA U BIH

Najvažniji dokumenti prepoznati kao vodilje razvoja IKT-a u EU, čiji cilj je da definiraju ključnu ulogu IKT-a u evropskom društvu su: strategija "Evropa 2020" i Digitalna agenda za Evropu, kao dio strategije.

2.1 ODRŽIV RAST – PROMOVIRANJE ZELENIJEG, KONKURENTNIJEG PRIVREDNOG DRUŠTVA KOJI EFIKASNO KORISTI RESURSE

U dokumentu "Evropa 2020" se navodi da održiv rast označava izgradnju održivog i konkurentnog privrednog društva koje efikasno iskorištava resurse, uključujući i zelene tehnologije, ubrzavanje razvoja pametnih mreža korištenjem IKT-a, korištenje mreža na nivou EU te jačanje konkurentnih prednosti našeg poslovanja, prvenstveno u proizvodnji i u okviru naših malih i srednjih poduzeća, kao i pomoći potrošačima da cijene efikasno iskorištavanje resursa. Ovakav pristup EU se zasniva na nastojanju da se osigura mala emisija ugljikovog dioksida i ograničenih resursa, istovremeno sprječavajući uništavanje okoliša, gubitak biološke raznolikosti, te neodrživo iskorištavanje resursa. Takođe će se ojačati ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija. Ovakav pristup EU će biti vodilja održivog rasta Bosne i Hercegovine u narednom periodu.

2.2 PAMETAN RAST – PRIVREDNO DRUŠTVO (Economy – Based Society) ZASNOVANO NA ZNANJU I INOVACIJAMA

Dokumentom "Evropa 2020" je naglašeno da pametan razvoj označava jačanje znanja i inovacija kao pokretača budućeg razvoja. Ovo zahtijeva podizanje kvaliteta obrazovanja, jačanje učinka istraživanja, promoviranje transfera inovacija i znanja, bolje korištenje IKT-a, te osiguravanje pretvaranja inovativnih ideja u nove proizvode i usluge koje rezultiraju rastom i kvalitetnim poslovima, te pomažu u suočavanju s evropskim i globalnim socijalnim izazovima. Kako bi se postigao uspjeh, potrebno je usmjeriti biznis sektor i njemu pripadajuće finansije na potrebe korisnika, sa fokusom na tržišne mogućnosti. Bosna i Hercegovina će biti opredijeljena za ovakav progresivan pristup pametnog rasta u narednom periodu.

2.3 DIGITALNA AGENDA ZA EVROPU

Zadatak Digitalne Agende je da predstavi način za povećanje socijalnih i ekonomskih potencijala IKT-a, prvenstveno, Interneta kao važnog medija za sve privredne i društvene aktivnosti. Efikasnija upotreba digitalnih tehnologija će omogućiti Evropi da se osvrne na ključne izazove, što će doprinijeti boljem kvalitetu života.

Osnovni cilj Digitalne Agende jeste da u narednoj deceniji Evropa osigura održivu privrednu i društvenu korist iz jedinstvenog digitalnog tržišta zasnovanog na brzom i ultra

brzom Internetu i interoperabilnim aplikacijama. Ovo se može ostvariti jedino podjelom cjelokupnog cilja na više periodičnih zadataka:

- dostupnost širokopojasnim mrežama svima u EU – osnovni pristup;
- dostupnost širokopojasnim mrežama svima u EU – brzi pristup;
- dostupnost širokopojasnim mrežama 50% stanovništva u EU – ultra brzi pristup
- jedinstveno digitalno tržište;
- eUključivost: povećanje upotrebe interneta;
- povećanje broja i kvalitet eServisa;
- istraživanje i razvoj: povećanje izdvajanja finansijskih sredstava za IKT.

U ovom procesu, zadatak Evropske komisije je da osigura stabilan pravni okvir koji će stimulirati ulaganja u otvorenu i konkurentnu brzu Internet infrastrukturu i pripadajuće usluge, da kreira jedinstveno tržište za online sadržaje i poveća svoju podršku u području poslovnog dijela IKT sektora. Države članice EU dobile su zadatak da izrade operativne strategije razvoja brzog Interneta i osiguraju javno finansiranje kao i da podstječu razvoj i upotrebu savremenih online usluga. Nacionalni planovi i strategije razlikuju se od članice do članice, pri čemu se mogu uočiti slijedeći zajednički trendovi:

- planovi i strategije odnose se na period od tri do pet godina za osnovni širokopojasni pristup, te sedam i više godina za brzi i ultrabrzi širokopojasni pristup;
- ciljevi su postavljeni u odnosu na pokrivanje određenog procenta stanovništva, odnosno domaćinstava širokopojasnim pristupom određene ili najmanje brzine;
- ciljevi se razlikuju za osnovni širokopojasni pristup i brzi, odnosno ultrabrzi širokopojasni pristup;
- planovi i strategije promoviraju, u svrhu ostvarivanja navedenih ciljeva, uvođenje mreža nove generacije, uz primjenu tehnologije optičkih vlakana, te dodjelom i upotrebom raspoloživog radiofrekvencionog spectra za izgradnju mreža mobilnih komunikacija;
- osigurana finansijska sredstva kojima se ostvaruju zacrtani ciljevi.

2.4 PREPREKE RAZVOJU I KORIŠTENJU IKT-a U EU

Uvidom u Deklaraciju iz Granade i Rezoluciju Evropskog parlamenta komisija, te na osnovu konsultacija sa svim zainteresiranim stranama, Komisija je utvrdila sedam najvažnijih prepreka razvoju IKT-a u EU:

Fragmentacija digitalnog tržišta;

- Nedostatak interoperabilnosti;
- Povećan visokotehnološki kriminal i nisko povjerenje u mreže;
- Nedovoljna investicija u mreže;
- Nedovoljno istraživanje i inovacije;
- Nizak nivo digitalne pismenosti i vještina;
- Propuštene prilike u rješavanju društvenih izazova.

Ove Prepreke, pojedinačno ili u kombinaciji, ozbiljno podrivaju napore u korištenju IKT-a, pa je jasna potreba za sveobuhvatnim i jedinstvenim odgovorom na evropskom nivou, na što ukazuje podatak da 30% evropljana nikad nije koristilo Internet. Posljednjih godina u Evropi, Internet pristup je uglavnom bio zasnovan na širokopojasnim tehnologijama prve generacije, što nikako ne može biti zadovoljavajuće imajući u vidu brzinu razvoja tehnologija i servisa baziranih na Internetu kao i sve većem broju korisnika ovih usluga.

3. STUBOVI I PROGRAMI RAZVOJA IKT-a u BiH

Oslanjajući se na evropski put za koji se Bosna i Hercegovina opredijelila, Politika razvoja informacionog društva je usklađena sa sedam strateških stubova razvoja IKT-a iz Digitalne agende za Evropu.

Slijedeći stubovi trebaju osigurati zacrtanu viziju razvoja IKT-a u Bosni i Hercegovini kroz direktnu realizaciju pretpostavljenih zadataka i ciljeva:

3.1 I stub – Uspostavljanje jedinstvenog digitalnog tržišta

Ovaj stub podrazumijeva uspostavljanje online e-Usluga i tržišta digitalnih sadržaja s visokim nivoom povjerenja, koristeći alate i metodologije koje će stvoriti nove kapacitete i vještine za upotrebu IKT-a u svim društvenim sektorima. Nakon formiranja istih, potrebno je ukloniti sve barijere za njihovu implementaciju i omogućiti slobodan i siguran protok usluga unutar i izvan Bosne i Hercegovine.

Aktivnosti su:

1. Uspostavljanje i očuvanje rada bez papira i suvišnog štampanja;
2. Uspostavljanje baze javnih podataka za javnu upotrebu;
3. Omogućavanje otvorene rasprave svih učesnika u online procesima (pružaoca usluga i korisnika) o daljim mjerama za unaprjeđenje sadržaja na BH online tržištu;
4. Pojednostavlјivanje distribucije kreativnih sadržaja;
5. Pобољшanje zaštite prava intelektualnog vlasništva na Internetu;
6. Donошenje nove zakonske legislative i podzakonskih akata postojeće legislative koji daju podršku uspostavljanju jedinstvenog digitalnog tržišta;
7. Podržavanje i promoviranje jedinstvenog digitalnog tržišta na teritoriji BiH i EU;
8. Unaprjeđenje domaćeg tržišta telekomunikacija;
9. Unaprjeđenje zaštite autorskih prava;
10. Uspostavljanje smjernica za ispravno provođenje pravila EU o zahtjevima potrošača za informacijama, preuzimanjem ili usklađivanjem sa EU zakonodavstvom u ovoj oblasti;
11. Podstjecanje saradnje i razmjene informacija između svih nadležnih institucija na svim nivoima vlasti.

3.2 II stub – Uspostavljanje okvira interoperabilnosti i standarda

Ovaj stub podrazumijeva potpuno uspostavljanje interoperabilnosti, usvajanje novih standarda, pravila i drugih dokumenata za njihovu implementaciju i kontinuirano poboljšanje. Bosna i Hercegovina mora identificirati i osigurati da novi IKT uređaji, aplikacije, podaci iz

arhive i druge interaktivne usluge budu interoperabilne na читавој територији Босне и Херцеговине, као и даље према ЕУ и свијету.

Активности су:

1. Идентифицирати, израдити, усвојити и имплементирати легислативу за ИКТ интероперабилност;
2. Донјети смјернице за ИКТ стандардизацију и јавне набавке;
3. Приближити се европском оквиру интероперабилности;

3.3 III stub – Потјецанје повјерења и сигурности

Повјерење, приватност и сигурност су неопходни код свих онлајн активности. Кибернетичке пријетње које су изазване од стране људског, техничког или природног фактора могу значајно узнемирити, па чак и угрозити кориснике Веб услуга и нарушити повјерење и приватност грађана да поновно користе онлајн услуге.

Активности су:

1. Појачати сигурност приватних мрежа и података;
2. Јачати борбу против кибернетичких напада на информационе системе и критичне инфраструктуре;
3. Пидржавати се ЕУ платформе за борбу против кибернетичког криминала;
4. Подржавати успостављање центара за борбу против кибернетичког криминала на свим нивоима власти у БиХ;
5. Јачати борбу против кибернетичког криминала и кибернетичких напада на међународном нивоу;
6. Донјети прописе за обавјештавања о нарушеној сигурности и дефинирати податке који требају бити обавезни и доступни свим грађанима БиХ који користе кибернетички простор (успоставити ефикасну сарадњу између постојећих CERT центара);
7. Преузимање или усклађивање легислативе са ЕУ документом "Telekom правила о приватности";
8. Откривати, анализирати, пријављивати и евидентирати илегалне онлајн садржаје и радити на кампањама подизања свијести о онлајн сигурности дјеце;
9. Радити на активностима успостављања тимова за одговоре на хитне компјутерске интервенције у спрези са паневропским тимовима (CERT центри);
10. Успоставити и проводити procedure за симулације евентуалних кибернетичких напада;
11. Успоставити и проводити упозорења за hotline штетни садржај;
12. Успоставити националну платформу за упозорења о штетним Интернет садржајима;
13. Јачати борбу против онлајн дјељење порнографије и Интернет насилја над дјецом.

3.4 IV stub - Успостављање брзог и ултра-брзог приступа Интернету

Овај stub указује на свеобухватнију потребу за изградњом неопходне електронске комуникационе инфраструктуре у циљу развоја широкопојасних мрежа.

Активности су:

1. Усвојити и имплементирати легислативу за широкопојасност;
2. Осигурати средства за широкопојасни приступ велике брзине;

3. Usvojiti BH politiku i strategiju spektra;
4. Razviti akcioni plan za implementaciju širokopojasnosti;
5. Uspostaviti smjernice za olakšavanje ulaganja u širokopojasnost;
6. Koristiti fondove EU za finansiranje mreža velike brzine;
7. Donijeti regulatorne mjere za potjecanje konkurentnosti i poboljšanje širokopojasnog investicionog okruženja;
8. Dati preporuke o zaštiti otvorenog Interneta za potrošače;
9. Pratiti preporuke o popisu tržišta relevantnih za prethodnu regulaciju;
10. Smanjiti troškove implementacije brzih elektronskih komunikacionih mreža;
11. Izraditi pilot projekt za testiranje obaveznih projekata za implementaciju širokopojasnosti;

3.5 V stub – Potjecanje razvoja softverske industrije, kao i ulaganja u istraživanje i inovacije

Ovaj stub ukazuje na potrebu za daljim snaženjem i razvojem domaće softverske industrije koja je trenutno najbrže rastući segment ukupnog IKT sektora u BiH. Velika ekspanzija i dokazana sposobnost IT kompanija iz BiH da spremno odgovore na rastuću tražnju za kvalitetnim softverskim rješenjima, kako u svijetu tako i u BiH, te njihov veliki potencijal da zaposle mlade visokokvalificirane softver inženjere – čiji nedostatak na tržištu ujedno predstavlja glavnu prepreku razvoju softverske industrije, opredjelila je Bosnu i Hercegovinu da softversku industriju tretira kao strateški potencijal razvoja bh ekonomije, obrazovanja i zapošljavanja mladih softver inženjera. Razvoj domaće softverske industrije u prvoj fazi uglavnom karakterizira izrada softverskih aplikacija za druge (outsourcing), za velike korporacije u svijetu i za potrebe domaćeg tržišta, što BiH može iskoristiti kao podlogu da podsticajima u istraživanja i inovacije stvori uvjete da se domaća softverska industrija ohrabri za drugu fazu razvoja kako bi stvorili uspješan komercijalni proizvod koji će biti od važnosti za budući ekonomski razvoj naše zemlje i povećati konkurentnost na inozemnom tržištu. Obzirom da su domaće IT kompanije samoinicijativno i vlastitim snagama već uspjele da razviju nekoliko vlastitih komercijalnih IT proizvoda i plasiraju ih na strana i domaće tržište, opravdava se namjera Bosne i Hercegovine da snažno podrži softversku industriju u BiH. Najbolje ideje moraju biti pretvorene u kapital na tržištu proizvoda i usluga.

Aktivnosti su:

1. Promovirati profesiju softver inženjera kao zanimanja budućnosti za mlade u BiH;
2. Dati podršku startup kompanijama u softverskoj industriji i razvoju IT preduzetništva (finansijski podsticaji, podrška razvoju IT klastera, startup habova, inkubatora itd);
3. Osigurati podsticajnu poresku politiku za kompanije iz softverske industrije i na taj način utjecati na veće zapošljavanje i smanjenje odliva mozgova;
4. Dati podršku izvoznicima softverskih proizvoda i rješenja prilikom nastupa na stranim tržištima i na taj način povećati izvoz softverskih rješenja;
5. Unaprijediti kadrovske potencijale u industriji, uključujući formalno obrazovanje, dokvalifikaciju, prekvalifikaciju i kontinuirano učenje;

6. Promovirati bh softversku industriju u okviru zemlje i u inozemstvu;
7. Identificirati i upotrijebiti privatne investicije i EU fondove za istraživanja i inovacije u softverskoj industriji i širem IKT sektoru;
8. Pojačati koordinaciju i objedinjavanje resursa za istraživanja i inovacije u softverskoj industriji i širem IKT sektoru;
9. Osigurati finansijsku podršku istraživačkoj infrastrukturi i svim vrstama organiziranih i udruženih oblika u softverskoj industriji i širem IKT sektoru: udruženja, tehnoparkova, klastera, poslovnih inkubatora, inovacionih centara..., kao i osiguranje efikasnog okruženja kojim se potječe osnivanje ovih udruženih oblika, te omogućava njihov nesmetan rad i razvoj;
10. Razviti i unaprijediti istraživačko/obrazovnu mrežu i omogućiti svim školama i univerzitetima širokopojasni pristup Internetu;
11. Razviti novu generaciju web baziranih aplikacija i usluga;
12. Osigurati uključenje Bosne i Hercegovine u velike EU pilot projekte finansirane iz programa za konkurentnost i inovacije;
13. Aktivno raditi na ubrzanju razvoja tržišta za Cloud Computing;
14. Usvojiti i implementirati BH Cloud Computing strategiju na osnovu Evropskog okvira za Cloud Computing;
15. Pokrenuti pilot projekat za istraživanje dobiti i gubitka iz javnih usluga u oblaku;
16. Postaviti više poslovno-friendly okruženja za preduzetnike početnike;
17. Izraditi akcioni plan za web preduzetnike;
18. Fokusirati se na razvoj fotonike, robotike i budućih internet javno-privatnih partnerstava (JPP) - Novi JPP o High Performance Computing;
19. Donijeti akcijski plan za razvoj elektronske industrije;
20. Povećati investiranje u High Performance Computing;
21. Osigurati finansijsku podršku za unaprjeđenje izvoznih sposobnosti IKT industrije;
22. Poreznom, carinskom i drugim podstjecajnim politikama podstaći brži rast IKT industrije, čime će se povećati broj zaposlenih u IKT industriji i smanjiti odliv mozgova.

3.6 VI stub - Jačanje digitalne pismenosti, znanja i eUključivanja

Akcentat ovog stuba je na jačanje digitalne pismenosti, sposobnosti i uključivanju svih korisnika IKT-a. Osim toga, osobe s invaliditetom susreću s posebnim poteškoćama u korištenju elektronskih sadržaja i usluga. Kako se sve više svakodnevnih zadataka obavlja online, korisnici imaju sve veću potrebu za poboljšanjem svojih digitalnih vještina, da bi u potpunosti učestvovali u IKT društvu. Izvršenjem aktivnosti ovog stuba će se u potpunosti otkloniti digitalni jaz.

Aktivnosti su:

1. Donijeti smjernice za unaprjeđenje digitalne pismenosti i IKT kompetencija građana Bosne i Hercegovine;
2. Izraditi okvir za prepoznavanje IKT vještina;

3. Unaprijediti digitalnu pismenost u borbi za 'Nove vještine za nova radna mjesta';
4. Prilagoditi nastavne planove i programe u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju kako bi informatika bila sastavni dio svih nastavnih jedinica, a ne samo poseban predmet;
5. Osigurati tehničke i ljudske uvjete da svi đaci imaju domenski školski e-mail, te promovirati online kolaboraciju u školama;
6. Izraditi programe prekvalifikacije i dokvalifikacije sa ciljem većeg zapošljavanja u IKT sektor i smanjenja nezaposlenosti;
7. Izmjeniti legislativu kako bi se omogućio formalni rad od kuće, posebno prilagođen majkama i ženama, sa ciljem povećanja njihovog broja u ukupnoj radnoj snazi IKT industrije;
8. Educirati građane o novim IKT medijima;
9. Unaprijediti pristupačnost zakonodavstvu putem IKTa, tako da građani mogu imati jednostavan online pristup istom;
10. Osigurati dostupnost i prilagoditi online sadržaje web stranica javnog sektora građanskom učešću i direktnoj kolaboraciji sa javnom upravom;
11. Osigurati dostupnost i prilagoditi sadržaje web stranica javnog sektora osobama s invaliditetom da pristupe sadržajima na webu;
12. Aktivno provoditi politiku digitalnog opismenjavanja od prvih razreda osnovnog obrazovanja;
13. Osigurati dostupno i efikasno eUčenje.

3.7 VII stub - Primjena IKT-a u rješavanju ključnih izazova BH društva

U IKT-u je ogroman potencijal koji se svakodnevno koristi u rješavanju mnogobrojnih problema i društvenih izazova. Zbog toga je neophodno da IKT budu omogućene "svakom i svugdje".

Aktivnosti su:

1. Identificirati, procijeniti i izvršiti analizu na koji način IKT sektor treba da udovolji zajedničkim energetske resursima i emisijama mjerenja za očuvanje okoliša;
2. Osigurati partnerstvo između IKT sektora i velikih sektora emitiranja;
3. Identificirati, procijeniti i izvršiti analizu doprinosa pametnih mreža i definirati minimalne funkcionalnosti za promoviranje interoperabilnosti;
4. Osigurati stalne promotivne aktivnosti za domaću IKT industriju u Bosni i Hercegovini sa ciljem povećanja nivoa upotrebe IKT u vladinom i biznis sektoru;
5. Osigurati stalne promotivne aktivnosti za domaću IKT industriju u inozemstvu sa ciljem povećanja izvoza;
6. Omogućiti eZdravstvo i siguran online pristup medicinskim zdravstvenim podacima korisnika i postići raširenu telemedicinsku implementaciju;
7. Predložiti preporuku da se definira minimalni zajednički skup podataka za svakog pacijenata – korisnika zdravstvenih usluga u Bosni i Hercegovini;

8. Uspostaviti i održavati standarde za ispitivanje interoperabilnosti i certificiranje eZdravstva;
9. Predložiti održivi model za finansiranje digitalne BH biblioteke uvezane sa EU bibliotekom;
10. Uraditi potrebne izmjene postojeće legoslative u cilju podstjecanja razvoja IKT industrije, posebno u oblasti poreskih i carinskih sistema;
11. Predložiti mjere za podstjecanje kulturne i kreativne industrije;
12. Rješavati pitanje o digitalnom filmu;
13. Preuzeti i provesti audiovizuelne medijske usluge Direktive o kulturnoj raznolikosti;
14. Dati podršku prekograničnim elektronskim uslugama na jedinstvenom tržištu;
15. Voditi aktivnosti na među-povezivanju kapaciteta eJavnih nabavki sa Evropskim sistemom;
16. Identificirati, razviti i implementirati infrastrukturu javnih servisa, politiku i podršku u okviru Connecting Europe Facility (CEF);
17. Razviti i unaprijediti eService u ključnim područjima od javnog interesa;
18. Uspostaviti i sistemski riješiti upotrebu i održavanje informacionog sistema istraživačke djelatnosti na svim nivoima vlasti.

4. PREPREKE I RIZICI ZA RAZVOJ IKT-a U BOSNI I HERCEGOVINI

4.1 Prepreke

- **Nizak nivo digitalne pismenosti i vještina** – nedostatak obrazovanja i shvatanja neophodnosti i prednosti upotrebe IKT-a;
- **Nedostatak institucionalne podrške** - ne postoji jasno političko opredjeljenje, niti zainteresiranost vladajućih struktura za ulaganje u IKT;
- **Nepostojanje efikasne konkurencije na broadband tržištu** - još uvijek visoka cijena pristupa Internetu i prateće opreme;
- **Nedostatak širokopojasne infrastrukture** – nedostupnost Internet/širokopojasne tehnologije;
- **Nedovoljna javna ulaganja i investicije** – vladajuće strukture ne ulažu dovoljno u razvoj IKT-a;
- **Nepostojanje okvira interoperabilnosti** - još uvijek nije usvojen dokument Okvir intreoperabilnosti na pojedinim nivoima vlasti;
- **Nizak nivo sigurnosti u BiH u oblasti IKT** – nedostatak legislative za zaštitu podataka na pojedinim nivoima vlasti;
- **Povećanje visokotehnološkog kriminala** - sa povećanjem tehnološkog napretka povećava se i visokotehnološki kriminal;
- **Neadekvatna postojeća legislativa** - postojanje legislative koja nije usmjerena ka podstjecanju razvoja domaće IKT industrije;
- **Neujednačena zastupljenost akademsko istraživačke mreže** - akademsko istraživačka mreža je zastupljena samo u nekim područjima Bosne i Hercegovine, dok u nekim područjima uopće ne postoji;

- **Nedostatak ИКТ радне снаге** - nedovoljan broj ИКТ професионалаца, nesposobnost obrazovanog ИКТ kadra bez iskustva da se odmah uključe u radne procese u ИКТ сектору.

4.2 Rizici

- **Nekorištenje sredstava iz EU fondova** - ukoliko se ne osiguraju sredstva EU fondova za ulaganje u ИКТ или ukoliko Bosna i Hercegovina ne bude u mogućnosti da iskoristi ista;
- **Nedovoljno ulaganje u ИКТ** - ukoliko vladajuće structure ne osiguraju dovoljnu finansijsku podršku razvoju ИКТ-a;
- **Interes vlasti minimiziran** - ukoliko vladajuće structure ne pokažu interes za dalji razvoj ИКТ-a kroz podršku i promociju javno-privatnom partnerstvu i ostalim važnim ИКТ projektima;
- **Spori razvoj** - ukoliko razvoj ИКТ-a u Bosni i Hercegovini bude drastično ispod zemalja regiona i EU, razvoj ИКТ-a će znatno biti u stagnaciji, te neće moći odgovoriti izazovima savremenog digitalnog društva.

5. IMPLEMENTACIJA

5.1 Preuvjeti implementacije

Politika razvoja informacionog društva za period 2017- 2021 sadrži set osnovnih principa za razvoj informacionog društva u Bosni i Hercegovini. Ovi principi će se uzeti u obzir i transformirati u odgovarajuće aktivnosti u procesu ažuriranja i razrade informacionog, sektorskog i regionalnog razvoja od strane državnih institucija, javnih poduzeća, privrednog sektora i akademske zajednice.

Politika treba da usmjeri na zajedničku posvećenost ostvarivanju državne ИКТ vizije i ciljeva za stvaranje digitalne države do 2023. године. Za uspješnu realizaciju ciljeva iz Politike preporučuje se da svi nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini realiziraju zacrtane zadatke u saradnji sa svim prepoznatim subjektima.

Zadatak vladajućih struktura je podstjecanje implementacije zadataka po stubovima i njihovih vezanih aktivnosti kroz: osiguranje što boljeg razvojnog okruženja, kratkoročnih i dugoročnih sredstava, podršku i olakšicu implementatorima i donatorima razvojnih programa i projekata iz javnog i privatnog sektora, podršku istraživačkim radovima u oblasti ИКТ-a, kao i druge aktivnosti vezane za promociju i razvoj digitalnog društva u cjelini.

Javni i privatni sektor trebaju da se što više uključi u aktivnosti vezane za razvoj ИКТ-a, primjenjivati rješenja na bazi otvorenih standarda, osigurati što manju zavisnost od isporučioца ИКТ opreme, softvera i usluga, kao i ulagati u brzi razvoj ИКТ-a kroz mehanizme javno-privatnog partnerstva.

Sredstva potrebna za realiziranje zadataka po stubovima i njihovih vezanih aktivnosti, odnosno za programe i projekte koji proizilaze iz Strategije, potrebno je osigurati iz budžetskih sredstava, sredstva privatnih subjekata, kao i iz EU i međunarodnih fondova.

5.2 Strategija razvoja informacionog društva

Na osnovu Politike razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini za period 2017-2021 potrebno je izraditi Strategiju razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini koja će u detalje razraditi aktivnosti po programima/stubovima iz Politike i predstavljati ključni strateški dokument - vodilju za dalje pravce razvoja IKT-a u Bosni i Hercegovini, i to:

- Uspostavljanje jedinstvenog digitalnog tržišta;
- Uspostavljanje okvira interoperabilnosti i standarda;
- Podstjecanje povjerenja i sigurnosti;
- Uspostavljanje brzog i ultra-brzog pristupa Internetu;
- Podstjecanje ulaganja u istraživanje i inovacije;
- Jačanje digitalne pismenosti, znanja i eUključivanja;
- Primjena IKT-a u rješavanju ključnih izazova društva Bosne i Hercegovine.

5.3 Akcioni plan, razvojni programi i projekti

Za razradu aktivnosti predviđenih Strategijom razvoja informacionog društva potrebno je izraditi odgovarajući Akcioni plan koji će sadržavati konkretne implementacijske korake, razvojne programe i projekte sa odgovarajućim opisima, nosioce aktivnosti, rokove, procjenu potrebnih resursa, kao i očekivane rezultate implementacije.

5.4 Nosioци implementacije Politike i njihovi zadaci

Za implementaciju Politike odgovorno je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, dok je za praćenje implementacije nadležno Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine u saradnji sa entitetskim i Brčko distrikt nadležnim institucijama.

Na osnovu Akcionog plana za period 2017-2021 Vijeće ministara Bosne i Hercegovine će, na prijedlog Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine donositi dvogodišnje akcione planove.

Nosioци programa/aktivnosti iz Stubova su sve relevantne institucije na nivou institucija Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koji trebaju biti uključeni u implementaciju ovih aktivnosti. Takođe, u implementaciju trebaju biti uključeni i predstavnici akademske zajednice, predstavnici IKT industrije u Bosni i Hercegovini, kao i predstavnici korisničke baze po pojedinim programima.

Kako bi se postigli ciljevi Politike, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine će na prijedlog Ministarstva komunikacija i prometa

Bosne i Hercegovine formirati sektorske ekspertske grupe za sve oblasti prepoznate Politikom, a koje će se sastojati od predstavnika sa svih nivoa vlasti, predstavnici akademske zajednice, predstavnici IKT industrije u Bosni i Hercegovini, kao i predstavnici korisničke baze po pojedinim programima.

Njihov zadatak će biti da analiziraju trenutnu situaciju i u saradnji sa institucijama vlasti predlažu nove aktivnosti i ocjenjuju nivo razvoja i efikasnost razvoja informacionog društva u skladu sa postavljenim ciljevima. Na bazi njihovih analiza, ekspertske grupe će davati prijedloge novih prioriteta i aktivnosti kroz godišnje akcione planove, koje je potrebno

odobriti i usvojiti od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. U prilog tome, rezultati analiza nivoa realiziranih aktivnosti će predstavljati inpute o tome u kojem sektoru je potrebno uložiti veće napore i kakve aktivnosti u narednom periodu preduzeti.

5.5 Praćenje razvoja informacionog društva

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine će na prijedlog Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine formirati tim za praćenje razvoja informacionog društva. Tim će biti sastavljen od predstavnika Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine, kao nosioca aktivnosti, i predstavnika ekspertskih grupa formiranih za praćenje oblasti navedenih u Politici.

Zadatak tima je praćenje provođenja aktivnosti koje prate razvoj informacionog društva na osnovu dvogodišnjih Akcionih planova, prikupljanje statističkih podataka iz različitih izvora, upoređivanje sa zemljama regiona i EU zemljama, te na osnovu sveobuhvatnih analiza, davanje preporuka za poboljšanje stanja u oblasti IKT-a u Bosni i Hercegovini.